Ч. 31. Pocztowa należytość opłacona ryczałtem. Львів, неділя 3. серпня 1930 р. Рік XXXII.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА

Орган Українського Національно-Демократичного Обєднання.

Виходить що тижня в неділю.
Адреса редакції і адміністрації: „Свобода“, Львів, Ринок 10, II. пов.
Телеф. Редакції: 29-41.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чвертьрічно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно.
Зміна адреси 50 сотиків.
Поодиноке число коштує 20 сот.
Телеф. Друкарні: 29-26.

На протиалькогольний фронт!

Переведім ударну протикоршемну кампанію в місяці серпні!

Алькоголь — це найбільший ворог людства.

Через алькоголь населення деґенерується, це є зводиться: родяться тілесні й душевні каліки, ідіоти, кретини, множаться умово хорі.

В наслідок уживання алькоголю населення убожіє, росте деморалізація, руйнується родинне щастя, ширяться ріжні недуги, множаться злочини, наповняються тюрми, шпиталі і доми божевільних, росте число безробітних і населення хилиться до упадку.

Страшні спустошення в минулому століттї поробив був алькоголь, поробили були коршми серед українського народу, якому в наслідок того грозила соромна загибіль. Та на щастя народ ще вчасно спамятався, послухав апостолів тверезости і зарікався пити спірт, оковиту, горівку, коняк, рум, гарак, сливовицю, вино, пиво і т. п. алькогольні напої. В слід за тим почали вертати добробут, родинне щастя, фізична і моральна сила, — одним словом — наш народ ступив на певний шлях до кращої долі і гаразду.

Та прийшла світова війна і зруйнувала, перевернула все горі корінем. Наша земля стала світовим побоєвищем. Тисячі і сотки тисяч ріжних воюючих народів перевалювалися через нашу нещасну батьківщину, сіючи знищення і деморалізацію.

І знов почав наш нарід шукати розради в алькоголю, топити в ньому своє горе, не розуміючи, що таким чином сам себе нищить, сам себе руйнує.

І не йде воно до ліпшого, але з року на рік до гіршого. Це показують урядові цифри спіртового монополю. В 1925 р. виказував бюджет Польщі 266 міліонів зол. спіртового приходу, а в цьому році (1930/31), виказує вже 723 міліони. Отже прихід зріс майже в трое, бо 270 процент!

Одначе в друге стільки, що державний скарб (як не більше), мають горальники, рафінерії, фабрики ріжних штучних горівок, шинкарі, ресторатори і т. п. Отже населення Польщі пропиває тепер що найменше 1 міліярд 500 міліонів золотих, а з того пропивають Українці більше, як чотириста міліонів золотих річно! Та це ще не все, бо тут не вчислені ті міліони, що нарід їх видає на пиво і інші напої.

І це діється в часі великої господарської скрути. Легко уявити собі, як піднісся6 наш нарід, якщо всі ті міліони, що йдуть на алькогольну отрую, пішлиб на пожиточні і продукційні справи: на „Рідну Школу“, на кооперативи, на поліпшення господарства, на будову фабрик, на освітні, культурні, гуманітарні і т. п. цілі. Річ ясна, — наш нарід став би багатим, освіченим і щасливим.

Тому геть з алькоголем! Геть з коршмами! Геть з тими розсадниками розтратности, деморалізації і всякого лиха!

В кожній громаді закладайте **Кружки Українського Протиалькогольного Товариства „Відродження“.** За статутами, поученнями і готовими поданнями звертайтеся до Головної Ради „Відродження“ у Львові.

Приєднуйте членів до Т-ва „Відродження“! (Члени вплачують одноразово 1 зол. вписового і по 1 зол. членської вкладки річно.).

Підготовляйте протикоршемні плебісцити!

Т-во „Відродження“ видало якраз дуже основний підручник з поученнями і всіми взорами подань, оповісток, протоколів, відкликів і т. п. текстів обовязуючих законів і розпорядків, потрібних до правильного переведення плебісциту для покасування коршем по громадах. Звертайтеся за тим підручником до **„Відродження“ у Львові, вул. Ґродзіцьких ч. 4.** і беріться до роботи, щоби був час полагодити і виповнити всі формальности, бо до жовтня мусить бути покінчена плебісцитова акція, якщо коршми мають бути покасовані з новим роком.

Кличемо до наших Читалень, Лугів, Соколів, жіночих орґанізацій, кооператив, до церковних брацтв, до інтеліґенції і старшої шкільної молоді та пластунів, що перебувають по селах на вакаціях, до наших радних, до місцевої інтеліґенції, до свідомих міщан, селян і робітників і взагалі до всіх людей доброї волі:

Станьте діяльними і непохитними борцями проти алькоголю і коршем в імя кращої долі і щастя свойого власного Народу, а благословити Вас будуть прийдешні покоління!

ГОЛОВНА РАДА УКРАЇНСЬКОГО ПРОТИАЛЬКОГОЛЬНОГО ТОВ. „ВІДРОДЖЕННЯ“.

Засідання Міжпарляментарної Унії.

З промови нашого голови пос. д-ра Дмитра Левицького.

В другій половині липня зібралася в Льондоні (Анґлія) Міжпарляментарна Унія. На це засідання зїхалося кількасот представників парляментів ріжних держав. Були там і наші представники, а саме наші посли: голова д-р Д. Левицький, Остап Луцький, д-р Блажкевич, Мілена Рудницька і о. Л. Куницький. Коли обговорювалися господарські справи, то промовляв і наш представник пос. Луцький, а при питанню національних меншин промовляв наш голова д-р Дмитро Левицький.

В першу чергу голова д-р Д. Левицький пригадав, як заломилися під большовицьким і польським натиском змагання 40 міліонової нації до самостійної української держави. А потім, навязуючи до реферату про нац. меншости швайцарського парляментариста д-ра Штудера, говорив:

Нещасні мири з Сен-Жермену й Риґи розодерли нашу націю; коли більша її частина попалася в Радянський Союз, де вона творить т. зв. Українську Соціялістичну Радянську Республику, то 6—7 міліонів західних українців опинилося під новою Польщею, в якій українські землі займають добру третину державної території заселену переважаючою масою українського народу. Так витворився безглузний стан, що справжня переважаюча більшість українська попалася в положення меншости, а справжня меншість на етнографічній українській території грає ролю і має всі права більшости. Бесідник питається референта, чи подумав він над цим питанням — питанням охорони більшости перед меншістю. В рефераті д-ра Штудера нема нічого для заради цьому лихові.

Мало цього. Охорона меншостей Союзом Народів побудована на тому, що існують у складі Ради Союзу або бодай в складі самого Союзу природні оборонці прав кожної національної меншости. Це заступники держав, які мають в інших державах своїх земляків, як національні меншости. Одні тільки українці під Польщею, найбільша з усіх існуючих „меншостей“, не мають таких заступників і оборонців у Союзі Народів. Наслідок цього такий, що Секретаріят і Секція для меншостей в Союзі Народів переходили над нашими жалобами до порядку дня; наші жалоби йдуть до коша; цим женевським бюрократам не хочеться наражуватись Польщі. Промовець питається, чи референт знає про такий недостойний Союзу Народів — стан справи, та й що він хоче предложити на зараду цим сумним відносинам.

Вкінці пригадує бесідник зобовязання, приняте Польщею в протоколі з дати Париж, 15. березня 1923 завести в Східній Галичині режім територіяльної самоуправи. Цього зобовязання Польща досі не виконала. Бесідник звертається до референта з запитом, до якого трибуналу мають звернутися українці зі своїми домаганнями щодо Польщі і щодо держав антанти підписаних на згаданому міжнародньому протоколі, щоб їх довести до виконання зобовязання установленого в тому протоколі...

Промовець виголосив свою промову в німецькій мові. Її перекладено негайно на мову анґлійську. Саму промову, як і анґлійський переклад приняли оплесками присутні представники ріжних національних меншостей.

Не занедбуйте справи!

Перед рахунковими звітами і укладанням буджетових прелімінарів у самоуправі.

По всіх громадах наближається час складання рахункових звітів громадських урядів з громадської господарки. Вже не за горами час, коли по громадах будуть укладатися бюджетові прелімінарі на слідуючий господарський рік. Досі наші громади богато тратили з того приводу, що ні громадяне, ні навіть наші громадські радні не знали ні своїх прав ні обовязків по громадах. І рахункові звіти і громадські бюджети складались на шкоду цілих громад і зокрема громадян-українців, а ті не знали способу, як зарадити лиху. Тепер є на це рада і кожний громадянин українець і зокрема кожний громадський радний українець мусить її використати для добра своєї громади. Всі закони і поради в громадських справах з ріжними поясненнями і зразками подань зібрані в книжці посла В. Целевича: **„Громадська Самоуправа“.** Хто має ту книжку і з неї користає, той не допустить до незаконного кривдження громад і українських справ у громадах. Тож хто ще не має тої книжки, хай негайно купить собі її в книгарні, або замовить у Видавничій Кооперативі „Національне Обєднання“, Львів, вул. Костюшки 1 а II. п. Книжка коштує лише 3 зол., а з пересилкою 3.25 зол.

Розумний закон у Чехословаччині.

В Чехословаччині вийшов закон, що кожне село має мати свою бібліотеку. На цю ціль уряд призначає кожного року великі суми і вже до 1927. р. на чеських землях майже всі села мали бібліотеки. На 12.840 сіл 12.633 мали бібліотеки, в яких було 5,002.840 томів книжок. До того самого часу на Словаччині вже 92 відсотків сіл мало свої бібліотеки. З тих грошей на бібліотеки призначувано також відповідні суми для Закарпатської України, але вона не використала тих грошей і на Зак. Україні всього лиш 11 відсотків сіл мають бібліотеки. Закон то розумний, але що з нього не користають належно українці, це вже є таємниця уряду і мабуть таки занедбування українців.

WYCIĄG Z PROTOKOŁU WSPÓLNEGO Z DNIA 26. LIPCA 1930 r.

Sąd okręgowy Wydział VI. karny we Lwowie w sprawie konfiskaty Nr. 30. czasopisma p. t. „Swoboda“ z daty Lwów 27. lipca 1930 r. do Sygn. VI. 1. Pr. 120 30 na posiedzeniu niejawnem w dnia 26. lipca 1930 r. po wysłuchaniu zdania Prokuratora Sądu okręgowego we Lwowie postanawia: uznać za usprawiedliwioną dokonaną dnia 26. lipca 1930 r. przez Prokuratora Sądu okręgowego we Lwowie konfiskatę czasopisma pod tytułem „Swoboda“ Nr. 30. z daty Lwów 27. lipca 1930 r. zawierającego 1) w artykule pod tytułem „Anglijeć pro Ukraińciw w Polszczi“ w ustępie od słów „Ukraińci“ do słów „Zawziatist“ znamiona zbrodni z §§ 65 a) uk. i występku z § 300 uk., zarządzić zniszczenie całego nakładu i wydać w myś' § 493 dk. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21. ust. druk. z 17. grudnia 1862 Dzpp. Np. 6. ex 1863 t. j. zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. — UZASADNIENIE: Ogłoszenie drukiem wymienionych wyżej ustępów ma na celu wywołanie wzgardy i nienawiści przeciw administracji Państwa, jakoteż ma na celu pochwalanie działalności zbrodniczej Ukraińskiej Organizacji Wojskowej (U.W.O.) co odpowiada znamionom zbrodni z § 65 a) uk. i występku z § 300 uk. Według §§ 487, 489 i 493 pk. i §§ 36 i 37 ust. pras. jest zatem powyższe postanowienie uzasadnione. Na oryginale właściwe podpisy

Za zgodność: (підпис нечит.) starszy sekretarz

Радикали на Волині.

Підстава сили народу. — Народні шкідники. — Природа радикалів і їх шкідлива політика.

I.

Ні один нарід, що в боротьбі здобув своє вільне й незалежне життя, не спромігся на здійснення свого національного ідеалу без попереднього ясного усвідомлення цілі цієї боротьби, без консолідації сил усього народу і найвищого напруження національної волі. Це є проста, звичайна й настільки ясна річ, що про неї не слід було би й згадувати. Ці найзвичайніші поняття є засадою і тих, що здійснення своїх національних стремлінь ставлять понад усе.

Оцінюючи людей по тій засаді, можна пізнати, кому залежить на добрі нації. Прм. — постійна відплива, завзята гризня польських партій на соймовому терені не перешкожає їм виступати одним спільним фронтом проти українців, коли йде про наслання на українські землі нових осадників чи про нищення українського шкільництва. У них — добро своєї нації понад інтереси партій. І без зрозуміння цього нема національної сили.

II.

Звичайно не можна вимагати, щоби цих засад дотримувалися ті, що є на службі чужих інтересів. Вони є лише слухняними виконавцями волі хлібодавців. Приміром: „Українська Нива" в Луцьку закликала, щоби українці не йшли до останніх виборів на Волині. Мета — внести розлад між українських виборців, ослабити їх силу і тим прислужитися хлібодавцям. З другого боку Сельроб-єдність, що не мав спочатку своєї листи, кликав селян віддавати свої голоси на неіснуючу листу ч. 19. Мета та сама — щоб лиш голоси, не пішли на українську листу та не спричинились до національної перемоги і консолідації.

Ці руйнуючі способи поступовання виявляють найкраще, як наші „приятелі", йдучи різними шляхами, приходять до одної мети. Але, кажемо, немає чого їм дивуватись; — кому служать, того й волю мусять виконувати. Треба дивуватися хіба лише тим засліпленим і збаламученим, хоч і не численним елементам зпоміж селянства, що їм вірять та з ними йдуть.

III.

Але серед партій, що входили в гру в часі останніх волинських виборів, варто спинити увагу на радикалах. Для них не повинні бути байдужими національні моменти в нашому житі. Вони повинні бути свідомими й того, що роспорошенням сил і взаїмним поборюванням не можна ніколи нічого осягнути. Але якраз того вони не розуміють, а властиво не хочуть розуміти.

Природа радикалів є так би мовити утраквістична. Під натиском шаповалівсько-григоріївських кол (соціялісти-революціонери на еміграції в Чехословаччині), вони зіллялись з ес-ерами (соц.-революціонерами), та в своїй ідеольогії дивним дивом поєднують зовсім протилежні світогляди: марксизм (економічна наука соціяліста Маркса) і народництво, еволюціонізм (засада поступового розвитку) і революціонізм, націоналізм і соціялізм. Звичайно, що з таких ріжнородних складників можна створити хіба лиш модний тепер „горох з капустою", але не ясну і виразну ідеольогію партій. Вони й сьогодня ще дотримуються певної соціялістичної етикети та завжди перше місце відводять соціяльному, а друге національному визволенню, не рахуючись з аргументами життя та нашої визвольної історії, яка давно зробила з такого ставлення справи чи такого чергування анахронізм (непригожу й перестарілу річ).

Цей ідеольогічний хаос і програмові анахронізми не давали можливости радикалам в їх агітаційній роботі підходити до виборців так просто і одверто, як це робило Українське Національно - Демократичне Обєднання (УНДО), єдина партія, що мала сміливість вияснювати на вічах свою програму, а навіть роздавати її для докладного ознайомлення тим, що цього бажали.

Не знаю, як підходять до села радикали в Галичині. Але на Волині, в тих випадках, які мені довелось простежити, вони йдучи до села, старанно ховали свою програму в найглибшу кишеню. Про соціялізм нігде не згадували, а в деяких місцях уважали за потрібне демонструвати свою релігійність та вистоювати перед вічем цілі богослуження в церкві, як це було з одним із радикальних послів на Дубенщині.

В більшости випадків радикали цілком забували, що одинка, зійшовши зі сцени тепер, появиться у зміненій може формі при нових виборах та буде вести свою стару роботу; що її треба завжди мати на оці та демаскувати. Забували рівнож про сельробів, цю ґанґрену на нашому національному організмі, а посол Жук уважав навіть можливим доходити до згоди з Чучмаєм про взаїмне непоборювання, — з тим Чучмаєм, який рятуючись хапався й за радикалів, але якого врешті поклали, як кажуть, „на обидві лопатки".

(Докінчення буде.)

В обороні чести УГА.

Виділ „Молодої Громади" у Львові оголосив такий

КОМУНІКАТ:

„У тижневику „Сила" появилась стаття, яка в нікчемний спосіб оплюгавлює добру славу Української Армії та зокрема її старшинського корпусу. Було би нижче гідности українського старшини реагувати чинно на поведінку типів (між ними й бувш. старшини УГА), які гуртуються біля „Сили" — рептильки, оплачуваної ворогами української нації на те, щоби при її помочі оплювати українську національну ідею.

Ширші сходини „Молодої Громади", що відбулися 23. липня ц. р. постановили:

На Романа Сказинського, Петра Козланюка, Осипа Букшованого і Миколу Залізняка, як тих, що працюють у Редакції „Сили", наложити громадський бойкот.

Взвати всі українські товариства, організації та інституції, щоби згаданих людей виелімінували зпоміж своїх членів.

Виділ „Молодої Громади".

Дуже важне для українців Волині й Полісся.

На Волині й Поліссі відбуваються вже, або мають відбутися вибори до ґмінних рад і урядів, та до повітових соймиків. Вислід тих виборів має дуже велике значення для українців, бо від нього буде залежати корисна або шкідлива для українців самоуправна господарка. Щоби допомогти українцям Волині і Полісся добре перевести ті вибори, Видавнича Кооператива „Національне Обєднання" видала книжечку посла В. Целевича: **„Волостна (ґмінна) самоуправа на Волині й Поліссі".** Ту книжечку мусить мати кожний українець, якому дорога справа своєї громади і свого народу, та який хоче і повинен вплинути на якнайліпший вислід виборів для українців і потім на добру і корисну працю ґмінної самоуправи. Ту книжечку можна замовити у Видавничій Кооперативі „Національне Обєднання" Львів, вул. Костюшки 1 а II. п. Коштує вона всього 1 зол., а з пересилкою 1.10 зол.

Не менше важно для кожного ґмінного радного і члена соймику українця на Волині і Поліссі мати книжку пос. Целевича: **„Громадська Самоуправа"**, в якій зібрані всі бюджетові й податкові закони і найріжніші поради в самоуправних справах. Поширення цеї книжки на Волині є необхідне, коли українці мають належно користати з громадської (ґмінної і соймикової) самоуправи. **Книжка з пересилкою коштує лише 3.25 зол., а замовляти її можна у тій самій Видавничій Кооперативі „Національне Обєднання".**

Шанують силу і почуття власної гідности.

З науки професора і міністра

В одній зі своїх статтей проф. Ст. Ґрабскі пригадує трошки недавної історії. Не нам пригадує, але багато декому з нас дуже впору. Отже переказуємо лише слова п. професора.

„Визначні провідники цього табору (санації) в 1919 р. публично в соймі остерігали, щоби „анексійна війна" в Галичині (як назвав тоді мін. Морачевскі оборону Львова) не позбавила Польщі симпатій демократичної Европи. І вже по побідній війні з більшовиками вони противилися прилученню до Польщі Виленщини — бо тому противиться Англія. В Лізі Народів розглядали думку, щоби Польща віддала Вильно Литві, а за те Литва вийде в митну і військову унію з Польщею. І дійсно англійський посол кілька днів перед плебісцитом (?), який рішив про включення Виленщини, тричі інтервеніював у міністерстві заграничних справ і зложив устну ноту, якою остерігав перед прилученням Вильна до Польщі. Але, коли всупереч тим осторогам Вильно стало столицею звичайного польського воєвідства — Анґлія погодилася з доконаним фактом".

„Так само вона погодилася з нашою (польською) східньою границею — помимо того, що в Ризі „англійський високий комісар для Естонії, Лотви й Литви" казав неофіціяльно, що уряд Великої Британії вважатиме висунення польсько-російської границі дальше на схід від лінії Бугу за неприязний акт".

„Я (проф. Ґрабскі) відповів йому прохання, щоби запитав свого уряду, скільки корпусів дасть Вел. Британія Польщі для охорони границі, яку проектує. І на тому той протест скінчився".

„А ще вчасніще, в 1919 р., коли наші (польські) війська по відбитті українців (так і написано „украіньцув") від Львова посувалися вперід і були між Золочевом і Тернополем, представник Англії в Варшаві зажадав стримати нашу офензиву і грозив, що стримається виладовування в Ґданську американського збіжа для Польщі (а то ми — поляки — жили вже лиш чужим збіжем)".

„По конференції, яку відбув премієр Падеревскі з начальником держави і начальним вождом Пілсудским — пішли з Варшави накази стримати наступ. Але заки вони дійшли на фронт, Тернопіль звільнено від українських військ. Кілька днів пізніще прийшло до Польщі дорученя маршалка Фоша (з Франції) заняти Галичину по Збруч, щоби спинити можливу більшовицьку акцію на Угорщину".

„З тих фактів пливе виразний висновок, що Англія, міжнародня масонерія, світове жидівство, фінансієра великих світових бірж — протестують, грозять, остерігають, щоби не допустити до немилих їм ділань. **Але — з доконаними фактами мимо тих протестів годяться — бо шанують силу і почуття власної гідности.**

— Здається досить без ніяких наших додатків. Ясно кожному, а коли в нас есе таки є ще радянофіли й інші філи, то лише тому, що вони не знають тієї простої, але грізної правди світу. А може кому неясно?...

Гірка доля пошукувачів зарібків.

В Німеччині недалеко бельгійської границі розбилось тягарове авто, яким їхало 18 робітників і робітниць. В катастрофі поранено кількох робітників і робітниць, між іншим провідника того транспорту, який походить з Золочева. Можна припускати, що між робітниками було більше осіб з наших сторін. Слідство виказало, що якась невідома шайка вербувала робітників на зарібки до Франції і Бельгії, а потім багато з них записала до чужоземного легіону. Завербованих робітників перевожено через т. зв. зелену границю, себ-то нелегально і без потрібних документів. Це потім сильно відбивалося на робітниках, які мусіли ховатися перед властями не маючи права на побут.

—о—

Страшна катастрофа підчас урочистости.

Великі урочистости, особливо по великих містах, рідко бувають без нещасливих випадків. Величезні скупчення народу, натовп, автомобілевий рух — було би навіть дивно, коли б серед того все обійшлося без якогось випадку. Прм. з Америки по кожній більшій урочистости повідомляють про сотні жертв особливо автомобілевих катастроф і випадків.

Але справжня страшна катастрофа трапилась 22. VII. в Німеччині в місті Кобленція підчас свята з нагоди відзискання Надренії. На одному мості на Рені скупчилося так багато людей, що понтонний міст, який не був збудований для публичного руху, не видержав тягару і завалився. Ціла маса людей опинилася на 6-метровій глибині ріки. Сталося це в ночі і ще тої самої ночі виловлено з ріки 38 трупів.

Після великої радости Німеччина покрилася жалобою. Сам президент держави Гінденбург заповів, що візьме участь у похоронах жертв катастрофи.

В неділю 10. серпня ц. р. около год. 2. пополудні відправить дооколичне П. Т. духовенство заупокійне богослуження по полеглих на Маківці. Усі Філії Т-ва Охорони Военних Могил повинні на цей день зорґанізувати поїздку на Маківку, а дооколичне громадянство приняти на себе у цій сумній річниці як найчисленнішу участь. Поїздку зі Львова орґанізує Т-во Охорони Военних Могил, яке на днях подасть близші відомости. — Товариство Охорони Военних Могил.

Наші у Франції.

Українців, які виїхали на зарібки до Франції, нараховують там до 100.000 осіб. Це число щораз збільшується, бо з Галичини напливають до Франції все нові пошукувачі зарібків.

У Франції попадають наші люде у незвичайно прикрі умовини. Вони виїзджають з краю з польськими пашпортами з приміткою „Поляк". Не маючи тут своїх організацій, які занялисяб ними і помогли їм в перших тяжких хвилях побуту на чужині, вони мусять звертатися за порадою-допомогою в більшости до польських осередків. А треба признати, що про цей бік справи поляки дуже дбають. Натомість українці, які завзято борються за свої права в краю, неначе забули за ті тисячі пошукувачів зарібку, які опинилися у Франції. Тому й не дивниця, що українцями у Франції опікуються польські конзуляти і організації, ріжні московські емігрантські організації, чи всякі „діячі" в роді Остряниці.

Дуже вимовне свідоцтво відносинам, серед яких живе українське робітництво у Франції, дає такий уривок з листа одного робітника з металюрґії. Він пише:

„Тяжка наша праця. Відробивши тяжко своїх 8 або 16 годин, ледви зайдеш домів. А тут нема за що рук зачепити, нема чим ся розважити. Нігде не можна знайти свого українського часопису. Скрізь продають тільки польські та російські. І не знає чоловік, на якому він світі, що в таку країну попав, що і свого часопису не має. Тож не дивно, коли чоловік пятиком сі займує, бо не знає, що з собою робити. Дуже радий, що дістав адресу Вашої бібліотеки (мова про бібліотеку-випозичальню „Українська Книжка" у Франції), і дуже Вас красно прошу, пришліть сюди щобудь почитати. Може які ґазети, або книжки маєте файні, щоб ми з них довідалися про свій край, бо польським ґазетам ми не віримо"...

Але мабуть найгірше зі всього робітництва стоять там наші зарібниці-жінки. Вони приїзджають до Франції в більшости по контракту, по два-три роки працюють на фермах не чуючи біля себе рідної мови і раді, коли десь почують бодай польську мову. А вже нічого говорити скільки там наших дівчат, оставлених на власні сили попадає в розпусту — звихається морально. Є там чимало і української дітвори, яка не має ні своєї рідної школи, ні навіть української літератури, яка підходилаб до її розуміння та допомогла їй усталити національні почуття і погляди. Батьки, заняті по цілих днях на фабриці чи в полі майже не звертають уваги на те, як ростуть їх діти. Дітворою опікуються французські комунальні школи, та польські „кулка".

Серед таких умовин треба дуже вітати ініціятиву групи свідомих українців, яка заложила там і Товариство „Просвіта" і з своїх мізерних зарібків відчинила при Товаристві бібліотеку-випозичальню „Українська Книжка у Франції". При бібліотеці є склеп-книгарня, в якій можна купити і українську книжку і журнал, ґазету, листівку, відзнаку, портрет, то-що. Бібліотека придбала вже до 500 ріжних назв книжок, але це є смішно мало на велике запотребування з ріжних кінців Франції. А користають з бібліотеки всі українці-зарібники у Франції, де-б вони не були на зарібках, якщо лиш дійшла до них вістка про її оснований. Бо книжки пожичає бібліотека робітникам не лиш особисто, у себе, але випозичає і обмінює їх почтою.

Шкода слів на пояснювання, яке велике значіння має для наших робітників у Франції згадана бібліотека „Українська Книжка". Тому кожний, хто лиш є в спромозі, повинен щиро відгукнутись на поклик цеї бібліотеки до свідомого українського громадянства, в якому **просять присилати їм часто зайві** книжки, журнали і ґазети на адресу:

FPANSE Bibliotheque-Circulation „UKRAINSKA KNYJKA EN FRANSE" pour A. Sopilnyck d, cité du Bouye, rue Monge VESINES-CHALETTE [Loiret], par Montargis.

Сташний гураґан в Японії.

Великий гураґан — тайфун — в Японії причинив не менше шкоди й забрав не менше жертв, як землетрус в Італії. В Кореї і на острові Кію-Шію згинуло підчас гураґану 475 осіб, а пропало невідомо до 1918 осіб. Ранених нараховують 630 осіб. Гураґан зруйнував 25.265 домів, а ушкодив також поверх 20.000. Крім цього загинуло 1803 більших і менших човнів.

Землетрус і гураґан в Італії.

В Европі в одинокій Італії є ще два чинних вульканів: один менший під Неаполем — Везувій, а другий більший на острові Сицилії — Етна. Ці вулькани димлять без перестанку, але вже від довших літ не уявляють собою ліякої небезпеки. Час від часу їх вибухи бувають сильніщі засвідчуючи сильніщі забурення внутрі землі.

Останнім часом почав сильніще вибухати Везувій. Лява — плинна маса, яку викидають вулькани — почала переливатися через кратер — вибуховий отвір вулькану. Вся преса подала вістки про сильніщий вибух вулькану, але ніхто не припускав, що забурення внутрі землі поза вибухом вулькану можуть мати інші і сташніщі наслідки. Щойно 23. ц. м. понеслась по світі страшна вістка, що південну Італію навістив у ночі з 22-го на 23. ц. м. землетрус.

Осередком землетрусу була околиця Везувія, а саме вигаслий вулькан Вулятуре. Там недалеко лежить одно з найкращих і найбільших міст Італії, Неаполь, куди рік-річно зїзджається багато туристів, щоби налюбуватися красою Італії і видом Везувія. І це місто найбільше потерпіло від землетрусу. Землетрус тривав 47 секунд. За той короткий час багато дільниць міста перетворилося в одні звалища, в яких найшло смерть пару сот людей. Землетрус обхопив великий простір. Його відчули на півночі, аж у Римі, але там він був дуже слабий і не спричинив ніяких шкід. Натомість в Неаполі і на південь та схід від Неаполю землетрус оставив по містах і селах страшні знищення. Офіціяльні відомости кажуть, що підчас землетрусу згинуло до 2000, а поранено поверх 4000 осіб, завалилося поверх 3000 й ушкоджено до 3000 будинків. Але навіть італійські часописи подають, що вбитих і ранених є до 10.000 осіб. Справжніх цифр не можна ще подати, бо землетрус обхопив дуже багато місцевостей і ще багато людей не видобуто спід звалищ.

Нещастя збільшило те, що землетрус був зараз по півночі, а попередила його страшна буря і обрив хмари. Рятункова акція в першій хвилі була неможлива, а переляк людей, які в нещастю потратили голови, збільшував катастрофу. Нещастя доповнили пожежі, які є спутниками кожного землетрусу. На місця катастрофи виїхали на рятунок відділи війська й поліції та санітарні поїзди.

Ще не прогомоніла вістка про землетрус, як донесли з Італії про циклон — страшний гураґан, який пронісся над деякими італійськими провінціями і порobив страшні спустошення. Знов згинуло кількадесять осіб, а з багато селянських хат не остало й сліду. Поля після цикльону виглядали, як пожарища.

Наслідком нещастя, яке навістило Італію, стримано всі заграничні прогульки до середньої й південної Італії.

По широкому світі.

Єгипет від 1922-го року є незалежною державою. До того часу був він властиво кольонією Анґлії, а ще й тепер стоять там анґлійські військові залоги для охорони чужинців, яких в Єгипті є дуже багато. Єгиптом править король Фуад І., якого посадила на престол Анґлія. Звичайно, що він є для Анґлії дуже податливий. Цим зразив собі він єгипетських націоналістів, які зовсім не хотілиб бачити навіть малих останків довголітнього панування анґлійців. Єгипетські націоналісти зросли у велику силу і в парляменті на 232 послів мають до 200 своїх заступників. Наслідком гострого ставлення парляменту до короля, король відложив засідання парляменту, це викликало обурення в краю і шалену аґітацію націоналістів в супроводі численних демонстрацій, в яких згинуло кільканадцять осіб. Єгиптові грозить революція. Націоналісти хочуть скинути короля Фуада і проголосити Єгипет республикою, або в крайньому випадку проголосити королем королевича Фарука. З того приводу Анґлія в клопоті. Анґлійський уряд не обіцює королеві військової підтримки, але заледви, чи зможе він спокійно приглядатися подіям, коли до справи вмішається Америка й Італія, нібито для охорони чужинців в Єгипті. Таке зайшло вже було в 1921 р., але консервативний уряд Анґлії вислав до Єгипту більші відділи війська і вирятував ситуацію. Що зробить тепер робітничий уряд, годі збагнути. Наразі витворює він навколо себе атмосферу незадоволення з приводу нерішучости в єгипетських справах.

Румуни напитали собі клопіт. Там вже від довшого часу бореться дві головні партії — селянська, яка тепер при владі, і так би мовити румунська чорносотенна, яка ще тому пару літ була в Румунії всевладною. Тепер чорносотенна партія втратила впливи і старається всякими способами їх відзискати. І так, як колись російські чорносотенці у скрутні хвилі викликували для замилення людям очей жидівські погроми, так тепер на те саме пішли румунські чорносотенці. Темна маса в багато місцевостях далася спровокувати і в світ пішли вістки про протижидівські виступи в Румунії. Але жиди це не українці чи який інший нарід, за ким немає кому вмінутися. У відповідь на жидівські погроми почав у Льондоні падати курс румунських грошей, які і так не мають великої вартости; 1 золотий коштує щось 20 румунських лей. З Букарешту запитали льондонські банкові кола, чому падають румунські гроші. А на це дістали відповідь: напевно ми не знаємо, але знаємо, що на це мали вплив останні протижидівські виступи в Румунії, які викликали в Льондоні дуже кепське враження.

—o—

Ріжні вісти.

В Анґлії що раз більше зростає число безробітних. Під кінець червня було їх 1,815.000. — **До Америки** приїхало від 1921 р. 2 міліони людей без пашпортів — себто нелеґально. — **В Литві** виселено зі столиці Ковна б. литовського диктатора Вальдемараса, бо по думці команданта Ковна він загрожував публичному безпеченству й порядкові. — **В Індіях** анґлійці роблять всі заходи, щоби дійти до якогось порозуміння з індійськими націоналістами. Надіються, що провідник індійців Ґанді засяде до переговорів з анґлійцями. — **В Парижі** виставлено на ліцитацію будинок большевицької торговельної місії за борги совітського комунального т-ва. — **В Парижі** почався 25. VII. міжнародний конгрес інвалідів. Міжнародня організація інвалідів бореться з духом войовничости і працює над поєднанням народів. — **Польща** висунула проект тісного господарчого порозуміння аграрних (хліборобських) держав. В рахубу входилиб: Польща, Чехословаччина, Румунія, Югославія, Угорщина і балтійські держави. — **Б. совітський дипльомат** Бесідовський задумує зорганізувати всю російську еміграцію проти большевиків, а потім повести акцію за зорганізованням протисовітського бльоку держав. — **В Сан-франціско,** на західньому побережу Півн. Америки, мають розпочати будову мосту над заливом, який буде 2835 метрів довгий і 250 метрів високий.

—o—

НОВИНКИ.

— Прозоре тіло людини. На гігієнічній виставі в Дрезні (Німеччина) виставлено зовсім прозоре людське тіло. Зроблено це таким чином, що порізано людського трупа на части, ті части відповідним технічним винаходом зроблено прозорими, а потім посшивано до купи. Нараз людська техніка дійшла до того, що мертве людське тіло можна зробити прозорим, але наземно світ не здивується, як одного дня вчені повідомлять світ про винахід, при помочі якого можна й живу людину зробити прозорою. Адже останні літа такі багаті в найрижніщі винаходи, що сьогодня стає дійсністю те, що вчера вважалось байкою.

— Найгрізніша — освітня праця. Особливо польська ендецька преса залюбки звязує всі наші культурно-освітні, господарські й гімнастичні установи й товариства з Українською Військовою Організацією. Хоч вони добре знають, що одне й друге не має з собою нічого спільного, то проте вічно товчуть одне й те-ж. Ціль ясна: ескаржити ті наші установи й товариства перед владою, щоби вона їх позакривала чи порозвязувала. Чому їм так на цьому залежить, то читаємо у „Слові Польскім" у статті „Наша відповідь У. В. О." Якийсь П. А. пише таке: І коли для кого можуть бути грізні бомби, пекольні машини, грабунки чи підпалення, то я вважаю найгрізніщою „освітню акцію".

— Викрили фабрику фальшивих 5-золотівок. На Волині в луцькому повіті появилося дуже багато фальшивих 5-золотових монет. Нарешті в одному селі під Луцьком натрапила поліція на фабрику тих монет. Находилась вона в хаті якогось Тадеуша Войцеховского. Сам він утік і за ним розписано гончі листи.

— Також майстер свого діла. Один американський лікар доробився великого маєтку тим, що хірургічним способом змінював людей до непізнання. Брав за це по 100 долярів. З його операцій користали найбільше ріжні злочинці, що ховалися перед поліцією. Нарешті завітала до нього й поліція, але не на те, щоби він змінив її вигляд, лиш щоби — за його заслуги посадити його за крати.

— Знов 8 жертв гранату. На полонині Стебник в косівському повіті пастухи найшли артилерійський гранат. Почали його розбирати і він зі страшною силою вибух. 5 осіб згинуло на місці, а 3 тяжко поранено.

— Ціни на збіже у Львові. Пшениця двірська 35.50—37, жито одностайне 17.75—18.25, збірне 16.75—17.25, ячмінь на перемол 16.50—17, овес 19—20, кукуруза 24—25, гречка 29.50—30.50. — Ціни на місці заладовання при віддаленні 200 км.

— Росте жінка великан? До шпиталю в столиці Румунії Букарешті зголосилася жінка, яка має 28 літ і виросла до двох метрів та й дальше росте. Це її занепокоїло і вона прийшла до шпиталю по раду. Її оставили в шпиталі й досліджують її дивний ріст.

— Півторавіковий чоловік. В одному турецькому місті живе чоловік Заро Ага, який вродився в 1770 р. і має тепер поверх півтора віка — 160 літ. Він був 14 разів жонатий і мав 65 дітей. Ще за славного Наполеона був він вояком у його армії і брав участь в поході до Єгипту. Не зважаючи на такий вік він є здоровий і повний сил, а одне американське фільмове підприємство запрошує його до фільму для ролі ветерана Наполеонської армії.

— На Китай спадають всі нещастя. То винищує їх довголітня братовбивча війна, то масами гине народ з голоду, а то на Монголію суне хмара щурів, які по дорозі все зїдають і нищать. Пороблено ріжні заходи, щоби нищити щурів, а з того повстають знов побоювання, щоби з гниючих неживих щурів не пішли по краю епідемії, особливо чума.

— Пожежі. В селі Зимжа, пов. Костопіль, згоріло 25 господарств. Шкоди обраховують на 100.000 зол. Пожежа повстала наслідком необережности з вогнем. — В Сільці, пов. Ковель, селянин Войцех Надзея підпалив своє господарство бажаючи таким чином добути 36.000 зол. асекурації. Згоріла стодола з сіном і соломою на шкоду 8.000 зол. Але замість асекурації Надзея дістався — за крати.

— Збори збіжа в Европі представляються досить добре. Посуха, а потім останні дощі на зібране частинно збіже зродили побоювання, що збір збіжа буде слабий і доведеться спроваджувати великі запаси збіжа з Америки. Але, коли-б навіть цьогорічний збір був слабий, то це не дуже заважить на збіжевому ринку, бо в Европі в ріжних краях є значний запас минулорічного зерна. Польський міністр рільництва радить не продавати збіжа осінню, бо масова продажа збіжа може обнизити його ціну. Збіже слід би задержати до нового року. — Ба, колиб то воно задержувалось!... Не всі мають змогу користати з кредитів, якими радить міністер обходитись до нового року.

— Візд до Канади обмежують. Візд до Канади є й так вже досить обмежений, а тепер почалась в пресі пропаганда за тим, щоби його зовсім обмежити, бо в Канаді сильно зростає безробіття. До Канади малиб право візду лиш англійці і то лиш ті, які виказались би достаточними засобами на ведення якогось інтересу.

— Страшні наслідки незаспокоєної любови. В Лодзі залюбився жид Мухер в торговці жидівці Кац. Вона була замужна і мала 4-ро дітей. Коли остаточно Мухер нічого не добився в Кацової, обляв її обличча сірчаним квасом. Нещасливу осліплену і попечену відвезено до шпиталю. На Мухера напала товпа і виляла на нього решту квасу, який остався у нього в пляшці, і вибила йому одно око. Він також опинився наразі в шпиталю.

— Адвокат, який має брошури посла В. Целевича „Громадська Самоуправа" і „Волостна (гмінна) самоуправа на Волині й Поліссі" має дуже полекшену працю в самоуправних справах, бо там є зібрані всі закони, декрети і розпорядження, які відносяться до самоуправи. — Перша брошура коштує 3 зол., з пересилкою 3.25 зол., а друга 1 зол., з пересилкою 1.10 зол. Замовляти у Видавничій Кооперативі „Національне Обєднання" Львів, вул. Костюшки.

— Подяка. Цею дорогою складаю щиру подяку Повітовому Комітетові У. Н. Д. О. в Дубні, з окрема сердечну подяку Вп. ПП. Кибалюкам за безінтересовну поміч дану мені в часі мого перебування у тюрмі в Дубні, де я сидів 6 тижнів у звязку з виборами на Волині. У вдячній памяти задержу Вп. ПП. А. Кульчицького і В. Стасюків. Рівнож складаю подяку Вп. ПП. послам Вислоцькому і д-р Блажкевичові за заходи, щоби звільнити мене зі слідчої вязниці. — Секретар Повітового Комітету У. Н. Д. О. в Дубні **М. Маринюк.**

— Подяка. Читальня Просвіти в Должках, пов. Турка н/Стр., складає щиру подяку Вп. П. Ізидорові Пасічниському за книжки і Вп. П. Коцкові за 2 гарні портрети Франка й Шевченка подаровані читальні. — Должки, 14. VII. 1930. — Голова: К. Марочканич, організатор Д. Романчук.

ГОСПОДАРСЬКІ ПОРАДИ.

Множення агресту відкладами.

Агрест належить до найпоплатніщих ягодових кущів. Тому і треба звернути на нього увагу. Найпевніще і найпростіще множиться агрест відкладами. Галузку з матірного пня нагинаємо і так присипуємо землею, щоби її конець виставав з землі і спростований ріс собі в гору дальше. Ця часть галузки, що присипана є землею, пускає в протягу літа корінці. Таким чином конець галузки, який вистає з землі, живиться соками, що йдуть з матірного пня, і новими вже корінцями. Ця подвійна пожива причиняється до кріпкого росту галузки, яку в осени або на весну викопується, відрізуєся від матірного пня і пересаджується на нове місце. Оце й є множення відкладами.

Агрестові відклади родять в третім або в другім році по пересадженні. Агрест потребує до живого росту дуже доброї, чистої і пухкої землі. Тому матірні кущі треба широку справляти перегнилим гноєм або компостом і обкопувати старанно сам кущ, щоби земля була чиста і пухка. Надто треба перестарілі гони вирізувати, бо вони родять погано, а з молодих прутів-гонів полишати лише найкріпші. Взагалі муситься пильнувати, щоби кущ не пускав за багато гонів, але щоби був провівний, з кріпким, здоровим деревом. З таких кущів дуже легко робити відклади. Маючи пухку і справну землю, найдеться на агрестовім кущі повно галузок, що надаються до роблення відкладів, які в цій пухкій і справній землі будуть пускати кріпке коріння.

На відклади найліпше ужити старші галузки, які звисають до землі і дуже часто самі з себе пускають з своїх кінців повітряні корінці, які вплюваються в землю. Ту природну наклонність до множення через відклади спомагає чоловік тим, що сам пригинає відповідні галузки до землі, присипуючи їх мілкою, справною землею.

З одного куща, ба з одної доброї галузки можна зробити 10 і більше відкладів, порядкуючи їх кінці при засипанню землею так, щоби вони мали неспинене, соняшне місце до росту в гору. Відклади можна робити на весні і через літо до кінця серпня. Щоби відклади росли гарно, мусять мати землю скрізь мілку, чисту, поживну і соняшну. В тіни ростуть відклади слабо. В посушнім часі їх ріст можна знаменито приспішити підливанням (особливо гноївкою) і обережним зрушуванням землі навколо куща, щоби кущ все був чистий і земля біля нього пухка.

М. Б.

ВІДДІЛ ПРАВНОЇ ПОРАДИ.

Веде посол Вол. Целевич.

Хто покриває кошти лічення службовиків державної поліції?

Буває дуже часто, що влада наказує громадам покрити кошти лічення службовиків державної поліції, які утратили здоровля в звязку з виконуванням поліційної служби і яких відіслано до шпиталю в ціли лічення. Таке поступовання являється проти-законне. Службовики державної поліції мають право до тої самої лікарської допомоги, як провізоричні і сталі державні службовики. Кошти лічення хорого службовика державної поліції має обовязок покрити воєвідська команда державної поліції. Інформації відносяться до всіх українських земель.

Відповідальність за шкоди урядників повітової самоуправи.

Відомо, що в Галичині повітові старости є керманичами повітової самоуправи. Вони правлять господаркою повіту після своєї волі і їх не вяже думка тимчасових прибічних рад. Один з окружних галицьких судів запитався міністерства внутрішних справ в справі урядового характеру старостів, як тимчасових керманичів повітової самоуправи. На цей запит міністерство внутрішних справ дало таку відповідь:

Керуючі тимчасовими повітовими виділами в Галичині на основі §. 53. закону про повітову репрезентацію, вступають на місце предсідників повітових рад і повітових виділів. Закон не накладає обовязку на владу іменувати керуючим повітовою самоуправою старосту. З цего слідує, що керуючий повітовою самоуправою, який є рівночасно старостою, відповідає за шкоди заподіяні своєю діяльністю в повітовій самоураві так само, як предсідник повітової ради і предсідник повітового виділу.

З тих постанов бачимо, що тимчасових керуючих повітовою самоуправою можна примусити винагородити заподіяні своєю діяльністю шкоди і що винагороду шкоди можна стягнути шляхом екзекуції. Але треба тямити, що ледви чи вдасться шляхом екзекуції стягнути зі старости винагороду шкоди і що крім старости також повітова самоуправа відповідає за шкоди, які громадам спричинить староста чи урядовці повіту. Інформації відносяться до Галичини.

Видає С-ка „Діло", зар. стов. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло"- Львів, Ринок ч. 10.